

**แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน
Guidelines for Moral Development Ethics of School
Administrators Bangkok Bang Khun Thian District**

ธนัษฐพร ท่าใหญ่^{*1}, นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์² และเพ็ชรรัตน์ ฮีมินกุล³

Thanatporn Thayai^{*1}, Nantawat Pattaragorranan² and Petcharat Heeminkool³

^{*1}สำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร, ²⁻³มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

^{*1}Bang Khun Thian District Office Bangkok, ²⁻³Faculty Bangkokthonburi University

*ผู้พิมพ์หลัก e-mail: bew_mixed@hotmail.com

Received: February, 2 2023

Revised: February, 25 2023

Accepted: February, 27 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน และ 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ในด้านการครองตน ด้านการครองคน และ ด้านการครองงาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรประกอบด้วย ครูในสังกัด กรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน จำนวน 706 คน กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 248 คน วิธีการดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การศึกษาปัญหาการวิจัย (2) การออกแบบการวิจัย (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และ (4) การเขียนรายงานการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตน ควรเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดมั่นความเป็นปณิกกลาง และให้ความสำคัญต่อระเบียบวินัย ด้านการครองคน ควรมีการจูงใจเพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง ใช้หลักพรหมวิหาร 4 และปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการครองงาน ให้มีการค้นคิดและนำเทคนิคใหม่ ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตัดสินใจบนข้อมูลเหตุผล และช่วยตัดสินใจ ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานให้ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา

คำสำคัญ: คุณธรรม จริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, บางขุนเทียน

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the morality and ethics of school administrators under the Bangkok Metropolitan, Bangkhunthien district ; and 2) to find the guideline to develop the moralities and ethics of school administrators under Bangkok Metropolitan Bangkhunthien district for the self-control, the mastering subordinates and the mastering job of school. Research methodology was a survey research. The population included 706 teachers school under the Bangkok Metropolitan, Bangkhunthien district. The sample obtained via simple random sampling, comprised of 248 teachers. Research procedure consisted of 4 steps: (1) study of research problem; (2) research design; (3) data collection and analysis; and (4) research report writing. The instruments for data collection was a 5-rating scales questionnaires. The statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, Standard Deviation, and Content analysis.

The result revealed that: 1) the moralities and ethics of school administrators under the Bangkok Metropolitan, Bangkhunthien district, overall and each aspect were at high levels; 2) the guideline to develop moralities and ethics of the school administrators were: good model, neutral and focusing on discipline for the self-control, inciting colleague to behave rightly, applying Brahma Vihara 4 for operation and treating to co-workers according to individual differences for the administering subordinates and inventing new techniques as well as apply for operation, making decisions based on information and reasons and helping co-workers and subordinates make decision as well as solve problems.

Keywords: Morality and Ethics, School Administrators, Bangkhunthien

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้พัฒนาไปอย่างมากมีการค้นคิดและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาอย่างมากมาย ทั้งด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การแพทย์ การเมืองเป็นต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และการแพทย์ไปอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารทำได้ง่ายและฉับไว แข่งขันกันในทุก ๆ ด้าน เพื่อความอยู่รอดในสังคมบ้านเมืองจึงต้องมีประชากรที่มีคุณภาพ เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ ในขณะที่การเมือง สังคมและเศรษฐกิจของไทยยังพัฒนาไปไม่ทัน กับความก้าวหน้าของโลกยุคใหม่ กระแสวัฒนธรรมตะวันตกได้หลั่งไหลเข้ามาโดยไม่ขาดสายโดยมีการตรวจสอบ คัดสรร และควบคุมยังไม่ดีพอ ส่งผลให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กลายเป็นสังคมวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยมที่ขาด

การสร้างสรรค์และพึ่งตนเอง สถาบันครอบครัว ประสบกับปัญหานานาประการ จนเป็นปัญหาของสังคม และประเทศ บวร คือ วัด บ้าน และโรงเรียนซึ่งเคยทำหน้าที่ให้การศึกษอบรมแก่เยาวชนมาแต่เดิม ปัจจุบันคงมีเพียงวัดหรือสถานศึกษาเท่านั้นทำหน้าที่อยู่ ดังนั้นบุคลากรซึ่งมีหน้าที่ให้การอบรมในสถานศึกษา คือผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในด้านวิชาการและคุณธรรม จริยธรรม

ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถเท่าทันประชากรของอารยะประเทศ มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 โดยรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และเป็นไปตามหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้างการศึกษาของไทยให้มีเอกภาพและหลากหลายทางปฏิบัติในการบริหารจัดการ การศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ แต่การประเมินคุณภาพการศึกษาของไทยจากสถาบันวิชาการในระดับชาติและในระดับนานาชาติบ่งมีผลชี้ว่า คุณภาพการศึกษาของไทยยังต่ำอยู่ ปัจจัยที่ทำให้ผลประเมินออกมาในลักษณะเช่นนี้เกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน ปัจจัยหนึ่งในมูลเหตุเหล่านั้นคือผู้ทำหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัยเท่าทันโลกและมีคุณธรรม จริยธรรม เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาระบบการศึกษาของไทยประสบความสำเร็จ

คุณธรรม จริยธรรม เป็นบัพพัญญูของความดีงามของบุคคลที่ส่งผลต่อการประพฤติดีประพฤติชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งไม่ใช่มีพฤติกรรมที่ยึดกรอบกฎหมายอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในกรอบคุณธรรมที่ดีงามตามพฤติกรรมจริยธรรมของสังคม ที่ได้รับการยอมรับและเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยสร้างศรัทธา สร้างแรงจูงใจให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานในองค์กร และบุคคลทั่วไปเกิดความเชื่อมั่น เชื่อถือ และศรัทธาในตัวผู้นำและองค์กรดี รับความไว้วางใจในที่สุด (ประทวน บุญรักษา, 2545: 3) คุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนต้องมี เพราะจะช่วยให้ทุกส่วนขององค์กรดำเนินกิจกรรมไปตามที่มุ่งหวังไว้ นั่นคือ เป้าหมายความสำเร็จของงานและการบริหารงาน ผู้บริหารงานจะต้องมีคุณธรรมในการครองตน ครองคน และครองงานตามหลักคุณธรรม 3 ด้าน คือ 1) คุณธรรมในการครองตน ได้แก่ สัจสุจริต 4 ไตรสิกขา หิริโอตตปปะ และสติสัมปชัญญะ 2) คุณธรรมในการ ครองคน ได้แก่ พรหมวิหารธรรม สังคหวัตถุธรรม และทศพิธราชธรรม 3) คุณธรรมในการครองงาน ได้แก่ อิทธิบาทธรรมและฆราวาสธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2545: 28-43)

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะเสริมสร้างความสงบและเจริญให้แก่ประเทศชาติ ได้แก่ คนในชาติมีคุณธรรมบางประการที่ทำให้ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพจนเกินเลยล่วงล้ำสิทธิกันและกัน ไม่ละเลยการปฏิบัติตามกฎหมาย วินัย และจรรยาบรรณวิชาชีพที่ใช้บังคับกัน เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ ครุสภาจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญ และได้จัดทำโครงการหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของผู้ประกอบอาชีพทางการศึกษา ประจำปี 2556 และกำหนดให้ครุสภาเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการจัดอบรมผู้บริหารและผู้อยู่ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้อยู่ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาให้ประพฤติตน ด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพ พร้อมกับเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา (สำนักงานเลขาธิการ ครุสภา, 2556: 5)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วนั้น การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพจะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งขึ้นอยู่กับประพฤติปฏิบัติตน และเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในด้านการทำงาน การปกครอง การบังคับบัญชา โดยมีคุณธรรมในด้านการครองตน ครองคน และครองงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ ของครูสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงที่มีต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน คือ คุณธรรมในการครองตน คุณธรรมในการครองคน และคุณธรรมในการครองงาน เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นข้อสารสนเทศในการใช้ปรับปรุงพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ในด้านการครองตน ด้านการครองคน และด้านการครองงาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการรับรู้ของครูด้านพฤติกรรมคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ใน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการครองตน 2) ด้านการครองคน และ 3) ด้านการครองงาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 706 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 248 คนแล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรแต่ละสถานศึกษา และสุ่มอย่างง่าย (Simple random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา คือ แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ใน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านครองตน 2) ด้านครองคน และ 3) ด้านครองงาน

การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการครองตน 2) ด้านการครองคน 3) ด้านการครองงาน

ตัวแปรที่ศึกษา
แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน
1. ด้านการครองตน
2. ด้านการครองคน
3. ด้านการครองงาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: มาลินี จุฑาปะมา (2543: 382-402)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน

มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้ระดับคะแนน ดังนี้

พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุด	มีค่าระดับคะแนน	5
พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมมาก	มีค่าระดับคะแนน	4
พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมปานกลาง	มีค่าระดับคะแนน	3
พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมน้อย	มีค่าระดับคะแนน	2
พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมน้อยที่สุด	มีค่าระดับคะแนน	1

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ สถิติที่ผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

5.1 สถิติในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตรประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์ (2542: 261)

5.2 สถิติพื้นฐาน

- 1) ร้อยละ (Percentage)
- 2) ค่าเฉลี่ย (Mean)
- 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

- แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 248 ฉบับได้รับคืน จำนวน 248 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันระดับ ค.ศ.1 ประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 10 ปี และปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดที่มีนักเรียน 1,680 คนขึ้นไป

1. การรับรู้ของครูด้านพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านการครองตน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.15, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีความเชื่อมั่นตนเอง (ค่าเฉลี่ย = 4.26, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ มีสติ สุขุม รอบคอบ (ค่าเฉลี่ย = 4.24, S.D. = 0.78) และน้อยที่สุดคือ ยึดมั่นความเป็นกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.85, S.D. = 0.89)

ด้านการครองคน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.04, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ยอมรับและยกย่องความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.45, S.D. = 0.66) รองลงมา คือ ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่เพื่อนร่วมงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.28, S.D. = 0.80) และน้อยที่สุดคือ ปกครองโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม (เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา) (ค่าเฉลี่ย = 3.67, S.D. = 0.75)

ด้านการครองงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.10, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ชี้แจงบทบาทหน้าที่ของครูได้อย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย = 4.24, S.D. = 0.83) รองลงมา คือ มุ่งมั่นปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (ค่าเฉลี่ย = 4.23, S.D. = 0.78)

และน้อยที่สุด คือ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อนำผลไปปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของตนเองเสมอ (ค่าเฉลี่ย= 3.85, S.D.= 0.89)

2. แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ด้านการครองตน ควรเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดมั่นความเป็นกลาง และให้ความสำคัญต่อระเบียบวินัย ด้านการครองคน ควรมีการจูงใจเพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง ใช้หลักพรหมวิหาร 4 และปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการครองงาน ให้มีการค้นคิดและนำเทคนิคใหม่ ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตัดสินใจบนข้อมูลเหตุผล และช่วยตัดสินใจ ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานให้ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถาม มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันระดับค.ศ.1 ประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 10 ปี และปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดที่มีนักเรียน 1680 คนขึ้นไป มีการรับรู้คุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน อยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการครองตน ด้านการครองคน และด้านการครองงาน สอดคล้องกับสุลานนท์ มีแสวง (2560) ได้ศึกษา เรื่อง พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการครองตน ด้านการครองงาน และด้านการครองคน 2) การเปรียบเทียบความเห็นของครูเกี่ยวกับ พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกันยา ผัดนุ่น (2554) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตาม การรับรู้ของครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ในสถานศึกษาเขตพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านประสบการณ์ในการสอนไม่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามผู้ตอบแบบสอบถามได้มีข้อเสนอแนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียน ด้านการครองตนควรเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นกลาง ด้านการครองคน ควรมีการจูงใจเพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง และใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติงาน การครองงาน

ให้มีการค้นคิดและนำเทคนิคใหม่ ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน พร้อมกับตัดสินใจบนข้อมูลและเหตุผล อาจเป็นเพราะว่ายังมีช่วงการปฏิบัติงานน้อยและปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษา อาจมีความบกพร่อง ไม่ทั่วถึง และไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน จึงควรมีการแก้ปัญหาโดยการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา มีการวางแผนที่เหมาะสม ใช้คุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ มีจิตวิทยาในการทำงาน พร้อมทั้งยอมรับความรู้และเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาสมัยใหม่ สอดคล้องกับศรีสวัสดิ์ เจริญเกียรติ (2552) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมด้านการครองตน การครองคน และการครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ตามความเห็นของข้าราชการครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการครองตน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการครองคน และการครองงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2) เปรียบเทียบระดับปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรม ด้านการครองตน ครองคน และครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยภาพรวมพบว่า ข้าราชการครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ข้าราชการครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของข้าราชการครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ที่มีความถี่สูงสุด 5 ลำดับแรก คือ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างในการทำความดี รองลงมาผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่น ในตนเองสูงและต้องรู้จักว่าตนให้เหมาะสมแก่ฐานะผู้บริหาร ต้องเป็นผู้รอบรู้สามารถใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารให้เกิดผลดี และต้องมีกิริยาจาสุภาพ อ่อนโยน เป็นที่รักนับถือของผู้ใต้บังคับบัญชาและชุมชนตามลำดับ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันระดับ ค.ศ.1 ประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 10 ปี และปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดที่มีนักเรียน 1,680 คนขึ้นไป จึงให้มีการรับรู้คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางขุนเทียนแตกต่างกันออกไป สอดคล้องกับศิริพงษ์ ทักษิณวิโรจน์ (2548) ได้ทำการศึกษา คุณธรรมบางประการของผู้บริหาร และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารงาน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในจังหวัดนครพนม พบว่า 1) ระดับคุณธรรมบางประการตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหาร ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนประสิทธิผลในการบริหารงานในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมบางประการตามแนวพุทธศาสนา ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู และประสิทธิผลในการบริหารงานมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน และครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่เกิน 10 ปี

3) ผู้บริหารโรงเรียน และครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมบางประการตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหาร โดยภาพรวม และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน แต่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านบริหารงานบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) คุณธรรมบางประการตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหาร และขวัญกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิผลในการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และ 5) คุณธรรมบางประการตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหาร และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู คือ ด้านความรู้สึกต่อผู้บริหาร ด้านการเงินและสวัสดิการต่าง ๆ หลักธรรม ที่ใช้ในการครองงาน ด้านความรู้สึก รับผิดชอบในหน้าที่การงาน ด้านความรู้สึกพึงพอใจ ในการปฏิบัติงาน ด้านความรู้สึกยอมรับนับถือ ด้านความรู้สึกประสบความสำเร็จ และหลักธรรมที่ใช้ในการครองคนร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลในการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในจังหวัดนครพนม ได้ร้อยละ 75.20 โดยมีค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน ในการทำนายเท่ากับ .35

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการนำไปใช้

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารควรจะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการครองตน ด้านการครองคน และด้านการครองงาน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการครองตน ได้แก่ 1) ต้องการให้ผู้บริหารยึดมั่นความเป็นกลาง 2) ไม่เอนเอียงหวั่นไหวไปตามถ้อยคำและลลภสักการะ และ 3) ให้ความละเอียดเกรงกลัวต่อบาปทุจริต
2. ด้านการครองคน ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรปกครองโดยใช้หลักธรรม พรหมวิหาร 4 2) ควรสร้างความรักและศรัทธาให้แก่เพื่อนร่วมงาน และ 3) ควรจงใจเพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง
3. ด้านการครองงาน 1) ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงานของตนเองเสมอ 2) ตัดสินแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำงานให้แก่เพื่อนร่วมงาน และ 3) มีการคิดค้น และนำเอาเทคนิคใหม่ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดให้มีการประเมินผลการนำรูปแบบคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิบัติหน้าที่ ทุกระดับชั้น
2. ควรมีการวิจัยและสร้างชุดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และใช้เป็นฝึกทักษะให้แก่ผู้บริหาร ทั้งก่อนบรรจุเป็นผู้บริหาร และทุกระยะ 5 ปี ในขณะดำรงตำแหน่ง

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2518 ก). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่ม 11**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- กรมการศาสนา. (2518 ข). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่ม 23**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- กรมการศาสนา. (2518 ค). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่ม 25**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- กรมการศาสนา. (2518 ง). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่ม 35**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- กรมวิชาการ. (2544). **การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ตามพระราชบัญญัติการศึกษา**. ม.ป.ท.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **คุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กันยา ผัดนุ่น. (2554). **พฤติกรรมคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่พิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ: ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ขวัญภา อุ่นหาคานต์. (2553). **การประเมินโครงการคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีของโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมนำความรู้สู่ความดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- จันทร์ภาณี สงวนนาม. (2545). **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- จินตนา บุญบงการ. (2545). **จริยธรรมทางธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธรรณิษฐ์ ศรีพุทธา. (2554). **คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในศูนย์เครือข่ายท่าคันโท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 9 ประถมศึกษาภสสินธุ์ เขต 2**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ: ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญจัน ประทุมลี. (2541). **ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- ประทวน บุญรักษา. (2545). **คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหาร**. (เอกสารประกอบคำสอน). กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

- ปรีชา อยู่ภูักดี. (2551). การศึกษาการปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของข้าราชการครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3. วิทยานิพนธ์: ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- พชรวรรณ ครุฑนาท. (2542). ความคาดหวังเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมสำหรับบิดามารดาและผู้ใหญ่ทั่วไปในทัศนะของครู ผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียนราชวินิตมัธยม กรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พันธุ์วิรา เทียมผล. (2556). เจตคติของครูที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนอนุบาลโรจนวิทยา จังหวัดพิษณุโลก. สารนิพนธ์: ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ไพรัตน์ คำก้อน. (2551). คุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายภูมิต่อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาพลันธุ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มารยาท คงเมือง. (2559). คุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูจังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- มาลีณี จุฑาปะมา. (2543). มนุษย์สัมพันธ์. บุรีรัมย์: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2546). ความเป็นครู. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิเชียร บุญกล้า. (2550). การศึกษาการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต 3. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ศรีสวัสดิ์ เจริญเกียรติ. (2553). พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- ศิริพงษ์ ทักสินวิโรจน์. (2548). คุณธรรมบางประการตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหาร และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สนิท เสวตวงศ์สกุล. (2537). การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา. พัทลุง: โรงพิมพ์พัทลุงและเครื่องเขียน.

สมคิด โด่งพิมาย. (2561). **พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น**

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน**

สมเดช สีแสง. (2540). **คู่มือบริหารโรงเรียน**. ชัยนาท: สัมพันธ์ลิเคชั่นส์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน. (2545). **ชุดฝึกอบรมโครงการอบรมผู้บริหารและ**

ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**

แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุสานนท์ มีแสง. (2560). **พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน**

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญา

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สุวิทย์ คำมูล และอรทัย คำมูล. (2545). **20 วิธีจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม**

การเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

อาคม มากมีทรัพย์. (2556). **จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญา

ดุสิตบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Carroll, D.F.O. (2002). Teacher Morale as Related to school Leadership Behavior (Morale,

Leadership Behaviors), **Dissertation Abstract International**. 61(3):

54 - 02 - A. 2002. [On-Line],// Firss Search. Oclc. Org Accession No. Oclc : 27790054.

Emmanuel Chinouye, Kwogwugwn. (2003). **A Study of Leadership Qualities of Principals**

of Good Secondary Schools in IMO State. Nigeria. (Online) Doctoral Dissertation.

University of Fordham. 2003. Abstract a variable : Sliver Platter File: DOA.

Marilyn Sue Buckman. (2004). **Ethical Dilemmas is Administrative**. Decision-

Making : An Explory Study of Core Ethical values and Organization

Influences as Perceived By elementary School principals in Selected.

Illinois Public School (CDROM) Doctoral Dissertation, University of Indiana,

198 Abstract available : Proquest File : Dissertation< Abstract On dise.